

ਅਪੀਲੀ ਸਿਵਲ**ਦਯਾ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਹਾਜਨ ਐਫ.****ਰਘਬੀਰ ਸਿੰਘ, - ਅਪੀਲਕਰਤਾ।****ਬਨਾਮ****ਰਾਜਾ ਰਾਮ ਅਤੇ ਹੋਰ, - ਜਵਾਬਦੇਹ।****1957 ਦੀ ਨਿਯਮਤ ਦੂਜੀ ਅਪੀਲ ਨੰ. 808.**

ਪੰਜਾਬ ਵਿਲੇਜ ਕਾਮਨ ਲੈਂਡਜ਼ (ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ) ਐਕਟ (1964 1961 ਦਾ XVIII)-
ਐੱਸ. 3 ਅਤੇ 4—ਜ਼ਮੀਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਉਹ ਅਪਲਾਈ ਕਰਦੇ ਹਨ—ਮਾਲਕ ਆਪਣੀ
ਮਲਕੀਅਤ ਵਾਲੀ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ 17 ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਮਕਾਨ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਗੈਰ-ਮਾਲਕੀਅਤ ਨੂੰ
ਲੀਜ਼ 'ਤੇ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਅਜਿਹੇ ਗੈਰ-ਮਾਲਕੀਅਤ—ਕੀ ਉਸ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਮਾਲਕ ਬਣਦੇ ਹਨ
ਜਿਸ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮਕਾਨ ਬਣਾਏ ਹਨ।

ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿਲੇਜ ਕਾਮਨ ਲੈਂਡਜ਼ (ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ) ਐਕਟ, 1961 ਦੇ
ਸੈਕਸ਼ਨ 3 ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਤੋਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਐਕਟ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ
'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਧਾਰਾ-ਵਿੱਚ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਡੋਨ 2(ਜੀ) ਇਸ ਐਕਟ ਦੁਆਰਾ ਨਜਿੱਠਣ ਵਾਲੀ ਸਿਰਫ਼ ਹੋਰ ਜ਼ਮੀਨ
ਅਬਾਦੀ ਦੇਹ ਹੈ। ਇਹ ਐਕਟ ਉਨ੍ਹਾਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਨਾਲ ਕੋਈ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਨਹੀਂ
ਕਰਦਾ ਜੋ ਨਾ ਤਾਂ ਸ਼ਾਮਲਤ ਦੇਹ ਹਨ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਅਬਾਦੀ ਦੇਹ। ਇਸ
ਲਈ, ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਸੈਕਸ਼ਨ ਜਿੱਥੇ ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜੀ ਜ਼ਮੀਨ
ਕਿਸੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਅਬਾਦੀ ਦੇਹ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜਾਂ ਬਾਹਰ ਸਥਿਤ ਹੈ, ਉਹ ਜ਼ਮੀਨ,
ਜੋ "ਅਬਾਦੀ ਦੇਹ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜਾਂ ਬਾਹਰ" ਸਮੀਕਰਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਆਉਂਦੀ ਹੈ,
ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸ਼ਾਮਲਤ ਦੇਹ ਹੋਵੇਗੀ ਅਤੇ ਕੋਈ ਹੋਰ ਜ਼ਮੀਨ ਨਹੀਂ। ਇਸ
ਨੂੰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 3(2) ਦੁਆਰਾ ਹੋਰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ
ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਐਕਟ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਮਾਲਕਾਂ ਦੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਨਾਲ
ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੋਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਮਾਲਕ -
ਆਪਣੀ ਮਾਲਕੀ ਵਾਲੀ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਨਾਮਜ਼ਦ ਕਿਰਾਏ 'ਤੇ ਮਕਾਨ ਬਣਾਉਣ

ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਗੈਰ-ਮਾਲਕੀਅਤ ਨੂੰ ਲੀਜ਼ 'ਤੇ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਉਸ 'ਤੇ ਮਕਾਨ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਉਹ ਮਾਲਕ ਦੇ ਪਟੇ 'ਤੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਧਾਰਾ 4 ਦੇ ਅਧੀਨ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਮਾਲਕ ਨਹੀਂ ਬਣਦੇ ਹਨ। ਐਕਟ ਦਾ (1) (b)।

ਸ਼੍ਰੀ ਜੇ.ਐਸ., ਬੇਦੀ, ਜਿਲ੍ਹਾ ਫਜ਼, ਕਮਲ, ਮਿਤੀ 10 ਅਪ੍ਰੈਲ) ਦੇ ਕੋਇਟ ਰੀ ਦੇ ਫ਼ਰਮਾਨ ਤੋਂ ਦੂਜੀ ਅਪੀਲ, ਮਿਤੀ 13 ਮਈ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੀ ਰਾਮ ਚੰਦਰ, ਸਬ-ਫਜ਼ 1st ਕਲਾਸ, ਕਰਨਾਲ ਦੇ ਖਰਚਿਆਂ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, 1955 ਮੁਦਈ ਨੂੰ ਰੁਪਏ ਦਾ ਫ਼ਰਮਾਨ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ। 75/7] ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਬਾਕੀ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰਨਾ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਖਰਚੇ ਸਹਿਣ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਡੀਸੀ ਗੁਪਤਾ, ਅਤੇ ਐਮਆਰ ਅਗਨੀਹੋਤਰੀ, ਅਪੀਲ ਲਾਂਟ ਦੇ ਵਕੀਲ।

ਏ.ਸੀ.ਹੁਸਿਆਰਪੁਰੀ, ਜਵਾਬਦਾਤਾਵਾਂ ਦੇ ਵਕੀਲ।

. ਨਿਰਣਾ

ਮਹਾਜਨ, ਜੇ.-ਇਸ ਦੂਜੀ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਤੱਥ ਮੇਰੇ 17 ਮਾਰਚ, 1964 ਦੇ ਹੁਕਮ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਉਸ ਹੁਕਮ ਦੁਆਰਾ ਮੈਂ ਇਹ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਕੇਸ ਨੂੰ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਕੀ ਵਿਵਾਦ ਵਾਲੀ ਜ਼ਮੀਨ ਨਿਵੇਕਲੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਮੁਦਈ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਜਾਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿਲੇਜ ਕਾਮਨ ਲੈਂਡਜ਼ (ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ) ਐਕਟ, 1961 ਦੀ ਧਾਰਾ 2(ਜੀ) ਵਿੱਚ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪਿੰਡ ਦੀ ਸਾਂਝੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਇੱਕ ਹਿੱਸਾ ਹੈ। ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨਾ ਸੀ ਕਿ ਬਚਾਓ ਪੱਖਾਂ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਦੋਂ ਤੋਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਜ਼ਮੀਨ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਮਾਲਕ ਵਜੋਂ ਮੁਦਈ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ' ਤੇ ਕੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਆਪਣੀ ਰਿਪੋਰਟ ਮਿਤੀ 9 ਜੂਨ, 1964 ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੇ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਹਨ-

(1) ਕਿ ਵਿਵਾਦ ਵਾਲੀ ਜ਼ਮੀਨ ਇੱਕ ਵਾਰ ਸਾਲ 1931-32 ਤੋਂ

ਪਹਿਲਾਂ ਸ਼ਾਮਲਾਤ ਦੇਹ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣ ਗਈ ਸੀ;

- (2) ਕਿ 1931-32 ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲਾਤ ਦੇਹ ਪਿੰਡ ਦੇ ਮਾਲਕਾਂ ਵਿਚ ਵੰਡੀ ਗਈ ਸੀ। ਵਿਵਾਦ ਵਾਲੀ ਜ਼ਮੀਨ ਮੁਦਈ-ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਪਿਤਾ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਵਿੱਚ ਆ ਗਈ;
- (3) ਕਿ ਮੁਦਈ-ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਮਾਲ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚ ਇਸ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਨਿਵੇਕਲੇ ਮਾਲਕ ਵਜੋਂ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਐਂਟਰੀ ਅੱਪ ਟੂ ਡੇਟ ਹੈ;
- (4) ਕਿ ਸਾਲ 1947 ਵਿੱਚ ਮੁਦਈ-ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਵਿਵਾਦਿਤ ਜ਼ਮੀਨ ਬਚਾਓ ਪੱਖ ਦੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਰੁਪਏ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਲੀਜ਼ 'ਤੇ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਉਹਨਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਤੋਂ 40 ਪ੍ਰਤੀ ਸਾਲ, ਅਤੇ
- (5) ਕਿ ਸਾਲ 1952 ਵਿੱਚ ਮੁਦਈ-ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਵਿਵਾਦ ਵਾਲੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ 5/6 ਵਾਂ ਹਿੱਸਾ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ਨੂੰ ਤੋਹਫ਼ੇ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।

ਇਹਨਾਂ ਨਤੀਜਿਆਂ ਨੂੰ ਦਰਜ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਇਸ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚੀ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿਲੇਜ ਕਾਮਨ ਲੈਂਡਜ਼ (ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ) ਐਕਟ, 1953 ਦੀ ਧਾਰਾ 3 (ਬੀ) ਦੇ ਕਾਰਨ, ਪੰਜਾਬ ਵਿਲੇਜ ਕਾਮਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 4 (ਐਲ) (ਬੀ) ਦੇ ਬਦਲ ਵਜੋਂ 1961 ਦਾ ਲੈਂਡਜ਼ (ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ) ਐਕਟ 18, ਬਚਾਓ ਪੱਖਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਵਾਦ ਵਾਲੀ ਜ਼ਮੀਨ। ਤੱਥਾਂ ਦੀਆਂ ਖੋਜਾਂ ਮੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ ਵਿਵਾਦਿਤ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਮੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ ਜੋ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਹੈ ਉਹ ਹੈ ਇਹਨਾਂ ਤੱਥਾਂ ਤੋਂ ਕੱਢਿਆ ਗਿਆ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਿੱਟਾ। ਮੁਦਈ-ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਵਕੀਲ ਦੀ ਦਲੀਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਗਲਤ ਸਮਝ ਦੇ ਅਧੀਨ ਸੀ ਜਦੋਂ ਕਿ ਇਹ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਦੀ ਸੀ ਕਿ ਇਹ 1961 ਦੇ ਪੰਜਾਬ ਐਕਟ 18 ਦੀ ਧਾਰਾ 4 ਦੇ ਤਹਿਤ ਬਚਾਓ ਪੱਖ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਵਿਵਾਦ ਮੈਨੂੰ ਸਹੀ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। 1954 ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬ ਵਿਲੇਜ ਕਾਮਨ ਲੈਂਡਜ਼ (ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ) ਐਕਟ, 1953, ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਐਕਟ ਦੀ ਪ੍ਰਸਤਾਵਨਾ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਹੈ: -

"ਸ਼ਾਮਲਾਤ ਦੇਹ ਅਤੇ ਅਬਾਦੀ ਦੇਹ ਵਿੱਚ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਨਿਯਮਤ ਕਰਨ

ਲਈ ਇੱਕ ਐਕਟ."

ਇਸ ਐਕਟ ਵਿੱਚ "ਸ਼ਾਮਿਲਤ ਦੇਹ" ਅਤੇ "ਅਬਾਦੀ ਦੇਹ" ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 3 ਨੇ ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲਤ ਦੇਹ ਅਤੇ ਅਬਾਦੀ ਦੇਹ ਵਿੱਚ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਸੈਕਸ਼ਨ ਇਹਨਾਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਵਿੱਚ ਸੀ-

(6) ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਮਾਲਕੀਅਤਾਂ ਵਿੱਚ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਨਿਯੰਤਰਣ। —ਮੌਜੂਦਾ ਸਮੇਂ ਲਈ ਲਾਗੂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਕੁਝ ਵੀ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਮਝੌਤੇ, ਸਾਧਨ, ਰਿਵਾਜ ਜਾਂ ਵਰਤੋਂ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਫਰਮਾਨ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ।

ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਅਦਾਲਤ ਜਾਂ ਹੋਰ ਅਥਾਰਟੀ ਦਾ ਹੁਕਮ, ਜ਼ਮੀਨ ਵਿੱਚ ਜੋ ਵੀ ਸਾਰੇ ਅਧਿਕਾਰ, ਸਿਰਲੇਖ ਅਤੇ ਹਿੱਤ- (ਏ) ਜੋ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪਿੰਡ ਦੀ ਸ਼ਾਮਲਤ ਦੇਹ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ, ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਮਿਤੀ ਨੂੰ, ਪਿੰਡ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਵਾਲੀ ਪੰਚਾਇਤ ਵਿੱਚ ਨਿਵਾਸ ਹੋਵੇਗਾ;

(ਅ) ਜੋ ਕਿ ਕਿਸੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਅਬਾਦੀ ਦੇਹ ਵਿੱਚ ਸਥਿਤ ਹੈ ਅਤੇ ਜੋ ਕਿ ਇੱਕ ਗੈਰ-ਮਾਲਕੀਅਤ ਦੇ ਘਰ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੈ, ਇਸ ਐਕਟ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ 'ਤੇ ਉਕਤ ਗੈਰ-ਮਾਲਕੀਅਤ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੋਵੇਗਾ।

ਇਸ ਐਕਟ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਵਿਲੇਜ ਕਾਮਨ ਲੈਂਡਜ਼ (ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ) ਐਕਟ, 1961 ਦੁਆਰਾ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਐਕਟ ਦੀ ਪ੍ਰਸਤਾਵਨਾ ਇਹਨਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਹੈ: -

"ਸ਼ਾਮਿਲਤ ਦੇਹ ਅਤੇ ਅਬਾਦੀ ਦੇਹ ਵਿੱਚ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਨਿਯਮਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਸੋਧਣ ਲਈ ਇੱਕ ਐਕਟ।"

ਸੈਕਸ਼ਨ 2(ਜੀ) "ਸ਼ਾਮਿਲਤ ਦੇਹ" ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸੈਕਸ਼ਨ 2(ਜੀ) ਦੀ ਉਪ ਧਾਰਾ (1) ਅਬਾਦੀ ਦੇਹ ਨੂੰ "ਸ਼ਾਮਿਲਤ ਦੇਹ" ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਧਾਰਾ 2(ਜੀ) ਦੇ ਉਪ-ਧਾਰਾ (5) ਤੋਂ

ਬਾਅਦ, ਜ਼ਮੀਨ ਦੀਆਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ "ਸ਼ਾਮਲਤ ਦੇਹ" ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਸੈਕਸ਼ਨ 2 ਦੀ ਧਾਰਾ (h) "ਸ਼ਾਮਲਤ ਕਾਨੂੰਨ" ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਸੈਕਸ਼ਨ 3 ਅਤੇ 4 ਸੰਬੰਧਿਤ ਸੈਕਸ਼ਨ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਵਿਵਾਦ ਦੀ ਕਿਸਮਤ ਲਟਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਭਾਗ ਹਵਾਲੇ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਲਈ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ:-

- "3. (1) ਇਹ ਐਕਟ ਲਾਗੂ ਹੋਵੇਗਾ, ਅਤੇ ਇਸ ਐਕਟ ਦੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਸ਼ਾਮਲਤ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ 'ਤੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਲਾਗੂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਜੋ ਧਾਰਾ 2 ਦੀ ਧਾਰਾ (ਜੀ) ਵਿੱਚ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।
- (2) ਉਪ ਧਾਰਾ (1) ਜਾਂ ਧਾਰਾ 4 ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਿਸੇ ਵੀ ਚੀਜ਼ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਜਿੱਥੇ ਕੋਈ ਵੀ ਜ਼ਮੀਨ ਸ਼ਾਮਲਤ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਅਧੀਨ ਪੰਚਾਇਤ ਕੋਲ ਹੈ ਪਰ ਅਜਿਹੀ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 2 ਦੀ ਧਾਰਾ (ਜੀ) ਵਿੱਚ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸ਼ਾਮਲਤ ਦੇਹ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਸਾਰੇ ਅਧਿਕਾਰ, ਅਜਿਹੀ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿੱਚ ਪੰਚਾਇਤ ਦਾ ਸਿਰਲੇਖ ਅਤੇ ਵਿਆਜ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਸ ਐਕਟ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਤੋਂ, ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਅਧਿਕਾਰ, ਸਿਰਲੇਖ ਅਤੇ ਵਿਆਜ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਜਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਵਾਪਸ ਲਏ ਜਾਣਗੇ। ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਹ ਸ਼ਾਮਲਤ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਪਹਿਲਾਂ ਸੌਂਪਦੇ ਹਨ - ਅਤੇ ਪੰਚਾਇਤ ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਜਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਅਜਿਹੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਸੌਂਪ ਦੇਵੇਗੀ:

ਬਸ਼ਰਤ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਪੰਚਾਇਤ ਅਜਿਹੀ ਕਿਸੇ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਵੇਚੇ ਜਾਂ ਆਪਣੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਧਿਕਾਰ ਲਈ ਵਰਤੀ ਜਾਣ ਕਾਰਨ ਉਸ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਅਸਮਰੱਥ ਹੋਵੇ, ਅਜਿਹੀ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿੱਚ ਪੰਚਾਇਤ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ, ਸਿਰਲੇਖ ਅਤੇ ਹਿੱਤ ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੇ* ਪਰ ਪੰਚਾਇਤ, ਧਾਰਾ 10 ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਿਸੇ ਵੀ ਚੀਜ਼ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਅਜਿਹੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਵਿਅਕਤੀ ਜਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰੇਗੀ ਜੋ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

4. (1) ਮੌਜੂਦਾ ਸਮੇਂ ਲਈ ਲਾਗੂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿਚ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ, ਸਾਧਨ, ਰਿਵਾਜ ਜਾਂ ਵਰਤੋਂ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਅਦਾਲਤ ਜਾਂ ਹੋਰ ਅਥਾਰਟੀ ਦੇ ਕਿਸੇ ਫ਼ਰਮਾਨ ਜਾਂ ਆਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਕੁਝ ਵੀ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਸਾਰੇ ਅਧਿਕਾਰ, ਸਿਰਲੇਖ ਅਤੇ ਹਿੱਤ ਜੋ ਵੀ ਹਨ। ਜ਼ਮੀਨ,-
- (a) ਜੋ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪਿੰਡ ਦੀ ਸ਼ਮੀਲਤ ਦੇਹ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਸ ਨੇ ਸ਼ਮੀਲਤ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਅਧੀਨ ਪੰਚਾਇਤ ਵਿੱਚ ਨਿਯਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਇਸ ਐਕਟ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ 'ਤੇ, ਅਜਿਹੇ ਪਿੰਡ ਲਈ ਗਠਿਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਇੱਕ ਪਾਨ ਚੈਅ ਵਿੱਚ ਨਿਵਾਸ ਹੋਵੇਗਾ, ਅਤੇ, ਜਿੱਥੇ ਅਜਿਹੀ ਕੋਈ ਪੰਚਾਇਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਪਿੰਡ ਲਈ ਗਠਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਜਿਹੀ ਮਿਤੀ 'ਤੇ ਪੰਚਾਇਤ ਵਿੱਚ ਨਿਵਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਸ ਪਿੰਡ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਵਾਲੀ ਪੰਚਾਇਤ ਦਾ ਗਠਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ;
- (b) ਮਾਲਕੀਅਤ ਵਿੱਚ ਨਿਹਿਤ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।
- (2) ਕੋਈ ਵੀ ਜ਼ਮੀਨ ਜੋ ਸ਼ਾਮਲਾਤ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਅਧੀਨ ਪੰਚਾਇਤ ਵਿੱਚ ਨਿਹਿਤ ਹੈ, ਨੂੰ ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਪੰਚਾਇਤ ਵਿੱਚ ਨਿਹਿਤ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।
- (3) 'ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਅਤੇ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਦੇ ਉਪ-ਧਾਰਾ (ਏ) ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੁਝ ਵੀ ਇਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ ਜਾਂ ਕਦੇ ਵੀ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ:
- (i) ਉਹਨਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਮੌਜੂਦਾ ਅਧਿਕਾਰ, ਸਿਰਲੇਖ ਜਾਂ ਹਿੱਤ ਜੋ ਕਿ ਮਾਲ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚ ਕਿਰਾਏਦਾਰ ਵਜੋਂ ਦਰਜ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਰਿਵਾਜ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂ ਹੋਰ ਸਮਾਨ ਦਰਜਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਢੋਲੀਦਾਰ, ਭੋਂਡੇਦਾਰ, ਬੁਟੀਮਾਰ, ਬਸੀਖੋਪਾਹੁ, ਸੌਜੀਦਾਰ, ਮੁਕਰਾਰੀਦਾਰ;
- (ii) ਸ਼ਮੀਲਤ ਦੇਹ 'ਤੇ ਬਾਰਾਂ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਕਿਰਾਏ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਜਾਂ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਮਾਲੀਏ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਾ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਖਰਚਿਆਂ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਅਤੇ ਇਸ 'ਤੇ ਦੇਣਯੋਗ ਉਪਕਰਾਂ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਦੁਆਰਾ ਕਾਸ਼ਤ ਕਰਨ ਦੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ;

(iii) 2 ਜਨਵਰੀ, 1950 ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਗਿਰਵੀ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਜਿਸ ਕੋਲ ਅਜਿਹੀ ਜ਼ਮੀਨ ਗਿਰਵੀ ਰੱਖੀ ਗਈ ਹੈ।

ਇਸ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਲੈਂਡ ਰੈਵੇਨਿਊ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 4 ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਦੇਣਾ ਵੀ ਉਚਿਤ ਹੋਵੇਗਾ ਜੋ ਕੁਝ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਨੂੰ (ਅਤੇ ਰੈਵੇਨਿਊ ਐਕਟ) ਦੇ ਸੰਚਾਲਨ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਲਈ ਢੁਕਵਾਂ ਹੈ ਕਿ ਆਮ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ "ਅਬਾਦੀ ਲਾਲ ਲਕੀਰ" ਕੀ ਹੈ। ਭਾਗ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ:

-

“4. (1) ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਰਿਕਾਰਡ, ਵਸੂਲੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਲਈ ਜਿੱਥੇ ਤੱਕ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋਵੇ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ, ਇਸ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਵੀ ਅਜਿਹੀ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਜੋ ਕਿਸੇ ਕਸਬੇ ਜਾਂ ਪਿੰਡ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਾਬਜ਼ ਹੈ ਅਤੇ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਮਾਲੀਏ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

(2) ਇੱਕ ਮਾਲ-ਅਧਿਕਾਰੀ ਇਸ ਐਕਟ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਅਜਿਹੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਸੀਮਾ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।”*

ਓਮ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਅਗਰਵਾਲ ਦੇ ਲੈਂਡ ਰੈਵੇਨਿਊ ਐਕਟ ਦੇ ਪੰਨਾ 32 ਵਿੱਚ, ਲੇਖਕ ਨੇ ਲੈਂਡ ਰੈਵੇਨਿਊ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 4 ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਇਹ ਗੱਲ ਕਹੀ ਹੈ: -

"ਪਿੰਡ ਦੀ ਸਾਈਟ ਨੂੰ ਇੱਕ ਨੰਬਰ ਵਿੱਚ ਮਾਪਣਾ ਆਮ ਗੱਲ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਛੋਟੇ ਪਲਾਟਾਂ ਨੂੰ ਜੋੜਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪਸ਼ੂ ਰੱਖੇ ਗਏ ਹਨ, ਖਾਦ ਸਟੋਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਅਤੇ ਤੂੜੀ ਦਾ ਢੇਰ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਤੇ ਹੋਰ ਕੁਝ ਪਿੰਡ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਦੇ ਕਾਲਮ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੈ। ਮਾਲਕੀ ਅਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਸਿਰਫ ਅਬਾਦੀ ਦੇ ਹਨ। ਸ਼ਜਰਾ ਵਿੱਚ ਇਹ ਨੰਬਰ ਲਾਲ ਰੰਗ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਆਮ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਬਾਦੀ ਦੇ ਹ ਨੂੰ ਲਾਲ ਲਕੀਰ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਭੂਈ ਦੇ ਪੰਜਾਬ ਸੈਟਲਮੈਂਟ ਮੈਨੂਅਲ, ਅੰਤਿਕਾ VII, ਪੈਰਾ 11, ਜੋ ਕਿ "ਅਬਾਦੀ" ਨਾਲ

ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੈ, ਵਿੱਚ ਇਹ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ: -

“ਪਿੰਡ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਨੂੰ ਇੱਕ ਨੰਬਰ ਵਿੱਚ ਮਾਪਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਛੋਟੇ ਪਲਾਟਾਂ ਦੇ ਨਾਲ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪਸ਼ੂਆਂ ਨੂੰ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਰੂੜੀ ਸਟੋਰ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਤੂੜੀ ਦਾ ਢੇਰ ਲਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਪਿੰਡ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੋਰ ਕੂੜਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਮਾਲਕੀ ਅਤੇ ਕਬਜ਼ੇ ਦੇ ਕਾਲਮ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲਾ ਸਿਰਫ਼ ਅਬਾਦੀ ਦੇ ਹੋਵੇਗਾ।

ਉਪਰੋਕਤ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਇਹ ਸਿੱਟਾ ਹੈ ਕਿ 1961 ਦੇ ਪੰਜਾਬ ਐਕਟ 18 ਦੀ ਧਾਰਾ 4(1)(b) ਅਧੀਨ ਬਚਾਓ ਪੱਖ-ਉੱਤਰਕਾਰਾਂ ਦੀ ਝਗੜੇ ਵਾਲੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਹੈ। ਇਸ ਐਕਟ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 3 ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਤੋਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਇਹ ਐਕਟ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਸੈਕਸ਼ਨ 2 (ਜੀ) ਵਿੱਚ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸ਼ਾਮਲਾਤ ਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਐਕਟ ਦੁਆਰਾ ਨਜਿੱਠਣ ਵਾਲੀ ਸਿਰਫ਼ ਹੋਰ ਜ਼ਮੀਨ ਅਬਾਦੀ ਦੇ ਹੋਣ ਹੈ। ਇਹ ਐਕਟ ਉਨ੍ਹਾਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਨਾਲ ਕੋਈ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਜੋ ਨਾ ਸ਼ਾਮਲਾਤ ਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਅਬਾਦੀ ਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ, ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਧਾਰਾ 4(1)(b) ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਜ਼ਮੀਨ ਜੋ ਕਿਸੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਅਬਾਦੀ ਦੇ ਹੋਣ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜਾਂ ਬਾਹਰ ਸਥਿਤ ਹੈ, ਉਹ ਜ਼ਮੀਨ, ਜੋ "ਅਬਾਦੀ ਦੇ ਹੋਣ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜਾਂ ਬਾਹਰ" ਸਮੀਕਰਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸ਼ਾਮਲਾਤ ਦੇ ਹੋਣ ਅਤੇ ਕੋਈ ਹੋਰ ਜ਼ਮੀਨ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਸ ਨੂੰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 3(2) ਦੁਆਰਾ ਹੋਰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਐਕਟ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਮਾਲਕਾਂ ਦੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਉਹਨਾਂ ਕੋਲ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹਨ। ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ-ਜਵਾਬ ਦੇ ਵਕੀਲ, ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਮਾਲਕ ਦਾ ਕੇਸ, ਜੋ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਮਾਲਕ ਵਜੋਂ ਜ਼ਮੀਨ-ਮਾਲ ਅਦਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਉਸਨੇ ਇਸਨੂੰ ਛੋਟੇ ਪਲਾਟਾਂ ਵਿੱਚ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਲਾਟਾਂ ਨੂੰ ਇਮਾਰਤ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਲੀਜ਼ 'ਤੇ ਦਿੱਤਾ। ਪਟੇਦਾਰਾਂ ਨੇ ਫਿਰ ਉਸ 'ਤੇ ਮਕਾਨ ਬਣਾਏ। ਕੀ ਅਜਿਹੇ ਪਟੇਦਾਰ ਐਕਟ ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਜਿਹੇ ਪਲਾਟਾਂ ਦੇ ਮਾਲਕ ਬਣ ਜਾਣਗੇ? ਸਿੱਖਿਅਤ ਵਕੀਲ ਇਹ ਦਲੀਲ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕੇ ਕਿ ਉਹ ਐਕਟ ਦੇ ਤਹਿਤ ਮਾਲਕ ਬਣ ਜਾਣਗੇ ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸਹੀ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਜ਼ਮੀਨ ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਸ਼ਾਮਲਾਤ ਜ਼ਮੀਨ ਸੀ, ਤਾਂ ਉਸ 'ਤੇ ਗੈਰ-ਮਾਲਕੀਅਤ ਵਾਲੇ ਮਕਾਨਾਂ ਦੇ ਮਾਲਕ ਬਣ ਜਾਣਗੇ- ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਤਾਂ ਹੀ ਸਹੀ ਹੋਵੇਗਾ ਜੇਕਰ ਗੈਰ-ਮਾਲਕੀਅਤ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਵਸਿਆ ਜਦੋਂ ਇਹ ਸ਼ਾਮਲਾਤ ਜ਼ਮੀਨ ਸੀ। ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਵਿਵਾਦ ਵਾਲੀ ਜ਼ਮੀਨ ਸਾਲ 1931-32 ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲਾਤ ਜ਼ਮੀਨ ਰਹਿ

ਗਈ ਸੀ। ਸ਼ਮੀਲਾਟ ਜ਼ਮੀਨ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਇਹ ਵੰਡ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਮਾਲਕ ਦੀ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਹੋਲਡਿੰਗ ਬਣ ਗਈ, ਜਿਸਦਾ ਹਿੱਸਾ ਇਹ ਡਿੱਗ ਗਿਆ। ਸਾਲ 1947 ਵਿੱਚ ਮਾਲਕ ਨੇ 1947 ਰੁਪਏ ਦੇ ਮਾਮੂਲੀ ਕਿਰਾਏ 'ਤੇ ਮਕਾਨ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਦੇ ਤਾਲਾਬਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਮੀਨ ਲੀਜ਼ 'ਤੇ ਦਿੱਤੀ। 40 ਪ੍ਰਤੀ ਸਾਲ. ਇਸ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰਕ ਨਾਲ ਇਹ ਦਲੀਲ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਪਟੇਦਾਰ 1961 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 4(1)(b) ਅਧੀਨ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਮਾਲਕ ਬਣ ਜਾਣਗੇ। ਮੈਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਵਿਚਾਰ ਤੋਂ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਵਿਵਸਥਾ ਦਾ ਬਚਾਅ ਪੱਖ-ਜਵਾਬਦਾਰੀਆਂ ਦੇ ਕੇਸ ਲਈ ਕੋਈ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਜ਼ਮੀਨ ਮੁਦਈ-ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਮਲਕੀਅਤ ਵਜੋਂ ਮਾਲੀਆ ਕਾਗਜ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਹੈ। ਉਹ ਇਸ 'ਤੇ ਜ਼ਮੀਨ-ਮਾਲ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕਿਰਾਏਦਾਰਾਂ ਦੇ ਕਾਲਮ ਵਿੱਚ ਇਹ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਘਿਰ ਮੁਮਕਿਨ ਅਬਾਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਘਿਰ ਮੁਮਕਿਨ ਅਬਾਦੀ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਇਕ ਅਬਾਦੀ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਨੂੰ ਲੀਜ਼ 'ਤੇ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਇਸ ਨੂੰ ਅਬਾਦੀ ਦੇਹ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਅਬਾਦੀ ਨਹੀਂ ਬਣਾਵੇਗਾ ਜਿਸਦਾ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮੈਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕਿਹਾ ਹੈ, ਇੱਕ ਤਕਨੀਕੀ ਅਰਥ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ "ਅਬਾਦੀ ਲਾਲ ਲਕੀਰ" ਸ਼ਬਦ ਦੁਆਰਾ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਸ਼ਮਲਾਟ ਦੇਹ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਗੈਰ-ਮਾਲਕੀਅਤਾਂ ਨੂੰ ਵਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਤੱਥਾਂ ਦੀ ਇਸ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਮੈਨੂੰ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖੁੰਝਾਇਆ ਅਤੇ ਇੱਕ ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ ਇੱਕ ਗਲਤ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਆ ਗਈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਉੱਪਰ ਦਿੱਤੇ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ, ਮੈਂ ਇਸ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ, ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਅਤੇ ਫ਼ਰਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਪਾਸੇ ਰੱਖ ਕੇ ਅਤੇ ਮੁਦਈ-ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਹਾਲਾਤ ਵਿੱਚ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਮੈਂ ਲਾਗਤਾਂ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਆਰਡਰ ਨਹੀਂ ਕਰਾਂਗਾ।

ਡਿਸਕਲੇਮਰ:- ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਰਣਾਂ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ, ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ-ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਗੁਲਜ਼ੇਬਾ